

Hervorming van de sociale bescherming voor kunstenaars en andere werkers in de artistieke sector.

Standpunt van ASA, SACD, Scam, SOFAM en SOTA op de eerste samenvattende nota “WITA”.

De ondertekenende federaties vertegenwoordigen auteurs en kunstenaars in brede zin. Ze hebben geen mandaat om te spreken namens de andere betrokken sociaal-professionele categorieën, waarmee ze solidair zijn en met wie ze al meer dan een jaar ononderbroken in dialoog treden en actie ondernemen, met name om te reageren op de gezondheids crisis.

Elk van deze organisaties vertegenwoordigen specifieke arbeidscontexten die niet mogen worden genegeerd door een vereenvoudigende en veralgemenende visie, die deze complexiteit verhult: sommige praktijken worden vooral gekenmerkt door een hoog gehalte aan geïnvisibiliseerd werk, onbetaald werk, een diversiteit aan activiteiten, door freelance of tijdelijk werk, en de verplichting om gebruik te maken van SBK's.

Algemene positie

Vooraleerst willen we het belang onderstrepen van het ingezette proces, dat moet leiden tot een verbetering van de sociale bescherming van kunstenaars, en onze wil om daar constructief aan bij te dragen.

Een groep professionals uit het kunstenveld heeft samen met organisaties die een concrete rol spelen in hun socio-economisch welzijn de voorbije maanden vele uren tijd en energie gestoken in de hervorming van het statuut van de kunstenaar in België. Dit was een lang verwachte en hoogstnoodzakelijke opdracht. We zijn opgelucht dat de kwestie eindelijk is aangepakt en dat praktiserende kunstenaars en andere kunstprofessionals, evenals de organisaties die hen vertegenwoordigen, door de betrokken ministers werden geraadpleegd.

Het holistische karakter van deze oefening is onlosmakelijk verbonden met de complexiteit van de sector en zijn vele spelers. De ondertekenaars zijn erkentelijk dat zij werden gehoord. De voorstellen die op tafel liggen zijn een combinatie van maatregelen, gesitueerd in een ecologie van zeer uiteenlopende realiteiten en contexten.

Het huidige voorstel voor aanpassingen in het sociale zekerheidsstelsel voor kunstenaars is een belangrijke stap om de lacunes in het socialezekerheidsnet voor kunstenaars, die sinds de Coronacrisis maar al te duidelijk zijn geworden, te dichten. Na het bieden van de noodzakelijke sociale bescherming aan de kunstenaar moeten de motivatie en het uiteindelijke doel echter bestaan in het bereiken van een algemene verbetering van de socio-economische positie en de werkgelegenheidssituatie van kunstenaars, zodat zij niet gedwongen zijn om hun toevlucht te nemen tot de regels in de werkloosheid. De professionalisering van het veld begint met de erkenning van de kunstenaars als professionals met een volwaardig beroepsinkomen.

In dit voorstel is rekening gehouden met zowel het geïnvisibiliseerde werk van kunstenaars en kunstwerkers, het vele onbetaalde werk in de sector en de diversiteit en veranderende aard van de artistieke praktijken zelf. Onder andere door middel van:

- **Een commissie die een zo uniform mogelijke toepassing, interpretatie en informatie garandeert van het statuut van de kunstwerkers.**
- Een commissie die de sector, en met name kunstenaars zelf, als een doorslaggevende stem beschouwd, wanneer het de erkenning van de artistieke aard van het werk betreft.
- De invoering van een attest, uitgegeven voor 5 jaar, dat geldig is ten aanzien van alle administraties,

waarbij rekening wordt gehouden met geïnvisibiliseerd en onbetaald werk, alsook met opleidingen voor beginnende kunstenaars.

- **Regels voor het verwerven van de status die aansluiten bij de realiteit van onze sectoren, onder andere door de veralgemening van de positieve omzettingsregel (voorheen ‘cachet’) alsook de langere periode van 3 jaar die in acht zal worden genomen voor de vernieuwing van het statuut.**
- **Een verbetering van de negatieve omzettingsregel (voorheen de cumul-regels) met betrekking tot de auteursrechten, naburige rechten, en toelagen, onder voorbehoud van de belangrijke bedenkingen verder in dit document.**

Ondanks het feit dat we dit alles positief inschatten, vrezen we dat dit werk verloren kan gaan als we te snelle conclusies trekken; vanuit een constructieve houding hebben we daarom onze bedenkingen ten aanzien van het voorstel geformuleerd, in de hoop dat dit zal toelaten een sociale bescherming te ontwikkelen die rekening houdt met de verschillende realiteiten, en zeker de meest fragiele.

De Kunstwerkcommissie

De commissie krijgt een zware verantwoordelijkheid. Het is dus belangrijk, dat de voorwaarden voor een optimaal functioneren van de commissie kunnen worden gegarandeerd. Op dit moment zijn de definiërende en operationele kaders voor de commissie nog te vaag. Wij vragen daarom heel specifiek aandacht te hebben voor de volgende aspecten

- correcte samenstelling (gender, diversiteit, voldoende stemmen kunstenaars en mensen met expertise, rotatiesysteem)
- betaling van het werk van commissieleden om binding en engagement van de leden te garanderen
- inbouwen van voldoende checks & balances om transparantie, good governance en deontologisch correcte afhandeling van dossiers te kunnen garanderen en te grote machtsconcentratie te vermijden.

We vragen daarom **een precies draaiboek met duidelijke definities uit te werken dat breder afgetoetst wordt met de sector.**

Definitie en afbakening van de technische en artistieke activiteit

De meest delicate kwestie, de afbakening van de begunstigden, is niet opgelost. De gevolgde methodiek in de technische werkgroep liet een verdiept debat hierrond niet toe. **De definitie is daarom vooralsnog te vaag en mogelijk te ruim (alle beroepen/diensten met betrekking tot artistieke creaties en uitvoeringen, met mogelijk inbegrip van alle administratieve en “niet-artistieke” werkzaamheden). De concrete toepassing ervan, die aan de nieuwe Commissie is toevertrouwd, is een ontkenning van politieke verantwoordelijkheid.**

De nieuwe Commissie zal deze kwestie niet sereen en evenwichtig kunnen aanpakken. De vertegenwoordigers van de sector zullen voor keuzes komen te staan waarvoor ze niet gemandateerd, voorbereid of geïnformeerd zijn. De collectieve effecten van haar beslissingen kunnen disproportioneel zijn en de beroepsprocedures zullen zich opstapelen. Dit dispositief scheidt niet de nodige rechtszekerheid, noch voor de verschillende beroepen, noch voor de administraties. Daarnaast zullen kunstenaars gevraagd worden om aanvraagdossiers op te maken, waarvan de complexiteit op dit moment nog niet bekend is. In die zin beantwoordt de WITA-nota nog niet aan de initiële doelstellingen van de hervorming.

Voornaamste zorg is dat het statuut zou kunnen imploderen onder het gewicht van de instroom. Maar het budget en de perimeter tot toegang zijn uiteindelijk politieke beslissingen. Het mandaat van de Technische Werkgroep was ook om samenhangende regels te bedenken die aansluiten op de realiteit van de kunstwerker (onderbetaald werk, geïnvisibiliseerd werk, korte contracten, veel werkgevers...), zodat die niet gediscrimineerd zouden worden t.o.v. andere werknemers in de opbouw van sociale zekerheid. Het beschikbare budget zal te klein zijn om alle freelance en tijdelijke werkers in dit nieuwe statuut in te sluiten, maar kan wellicht als inspiratie dienen voor een andere specifieke regelgeving ter verbetering van hun situatie.

Regels in de werkloosheid

Toegang

De nota stelt een makkelijkere toegang voor, in één stap, wat beantwoordt aan een reële nood. De beoogde meerjarigheid is eveneens belangrijk, dit principe moet behouden blijven voor alle aspecten.

Echter, wat betreft de **negatieve omzettingsregel (cumul-regel)** vragen we dit te herzien. We vragen het **refertebedrag** gebruikt in de negatieve omzettingsregel op te trekken in lijn met de toegepaste CAO's.

We willen de keuze laten aan de opdrachtnemer om de omzettingsregels toe te passen of niet, ongeacht de aard van het contract. We stellen voor dat deze keuze van aan het begin, bij de vraag voor toegang moet worden gemaakt, en herzien kan worden na iedere hernieuwing van het statuut (iedere 3 jaar). De toepassing van de negatieve omzettingsregel moet beperkt blijven tot degenen die er voor kiezen de positieve omzettingsregel toe te passen.

Ervan uitgaande dat de regering dit beginsel wil handhaven, dat tegennatuurlijk is aan de logica van contracten van bepaalde duur, mag de omzettingsregel er in geen geval toe leiden dat de lonen onder hun vakbondsminima dalen. Anders komen de door de sociale partners overeengekomen verdeelsleutels in gevaar. In ieder geval is het refertebedrag van 250,12 euro brutosalaris voor de negatieve omzettingsregel een minimumbasis.

Het geheel van dit voorstel blijft onderwerp van discussie, ook onder kunstenaars, en moet verder worden onderzocht.

Hernieuwing

De overgang van vernieuwing op basis van 3 prestaties over 1 jaar naar 78 dagen over 3 jaar, zonder enige gekwantificeerde analyse of zonder rekening te houden met socio-professionele en sectorale verschillen, roept ook terechte zorgen op. Het is hier dat de veralgemenende en vergedreven vereenvoudigende visie, zonder zich te toetsen aan de budgettaire realiteit en ingegeven door de wens om het bereik van begunstigden te verbreden, zeker het meest te betwisten is.

Zolang de gemiddelde lonen in de kunstsector niet stijgen en onderbetaald werk een structureel probleem blijft, kan het brutobedrag of het aantal dagen voor de verlenging van de specifieke regels niet zomaar verhoogd worden zonder een grote impact op de sector te veroorzaken. Vraag van de sector aan de politiek en ook de sociale partners is om hiermee rekening te houden bij de beoordeling en inschatting van het voorstel dat nu op tafel ligt. Ook vragen we om de vele getuigenissen uit de sector als leidraad te nemen, tot over hun effectieve situatie eindelijk voldoende cijfermateriaal voorligt. Het kan niet zo zijn dat de werkers in een sector die wezenlijk bijdraagt aan het BNP, op brede schaal onderbetaald worden, nauwelijks boven de

armoedegrens uitkomen, het risico lopen om hun beroep niet op professionele wijze te kunnen uitoefenen of te weinig verdienen om een pensioen op te bouwen, enz.

Hier moeten we samen de schouders onder zetten...

Gefaseerde overgang

De bovenstaande bemerking indachtig dringen we aan op een gefaseerde transitieperiode. Deze fase loopt parallel aan het opstarten van de nieuwe regels in de werkloosheid en houdt rekening met de onzekerheden als gevolg van de coronacrisis waarvan we de impact nog niet kennen.

Wij stellen een gefaseerde overgang voor, o.a. rekening houdend met de preciaire situatie van vrouwen:

- eerste 12 maanden: behoud van de huidige situatie waarin 3 prestaties gevraagd worden.

- volgende 36 maanden een verhoging naar 52 dagen op 36 maanden, vergezeld van een uitgebreide studie om de effecten hiervan te bestuderen en te garanderen dat dit niet tot zorgwekkende uitsluiting van bepaalde groepen zal leiden.

- daaropvolgende 36 maanden verhoging naar 78 dagen op 36 maanden of bij vaststelling van problemen en uitsluiting door bepaalde groepen / soorten kunstenaars, het uitwerken van corrigerende maatregelen, of terugkeer naar de huidige vereisten.

Wij vragen om sectoren zonder tax shelter en sectoren waar de arbeidsparticipatie van kunstenaars ten minste 30% lager ligt dan in andere sectoren, te onderwerpen aan een specifieke aanpak om de integratiedoelstellingen van de hervorming te bereiken.

Geschikt werk

De kwestie van de gewestelijke bevoegdheid « geschikt werk » blijft een grote bezorgdheid die het onderwerp moet uitmaken van verdere discussies, samen met de andere bevoegde niveau's, met als doel tot een eengemaakte toepassing te komen in lijn met de principes in de nota.

Nood aan cijfers en onderzoek

Parallel met een geleidelijke overgang in het nieuwe systeem, vragen we naar degelijk onderzoek naar de socio-economische situatie van kunstenaars, over de gemeenschapsgrenzen heen.

We vragen dat dit onderzoek ook rekening houdt met intersectionele factoren. De hervorming werd geïnitieerd om de situatie van kunstenaars en kunstwerkers te verbeteren, wier precariteit is aangetoond door verschillende studies en talloze individuele en collectieve getuigenissen. De situatie van vrouwelijke kunstenaars, die van startende kunstenaars en kunstenaars in de laatste fase van hun carrière, alsook de positie van kunstenaars van niet-Europese nationaliteit, enz., is nog steeds erg verontrustend. Het is daarom noodzakelijk om geval per geval na te gaan of de WITA-nota de deze situaties, die tot de hoogste prioriteit behoren, adequaat in beeld brengt en opvangt.

Auteursrechten en naburige rechten

De classificatie van vergoedingen als auteursrecht en naburige rechten in de nota is onjuist. Het onbetwistbare roerende karakter van deze vergoedingen, althans als het gaat om de exploitatie van beschermde werken en diensten of overdrachten in overeenstemming met de wet, wordt niet vermeld. Een formeel voorbehoud bij dit onderwerp is noodzakelijk.

Essentiële regulering van SBK's

SBK's moeten transparant en democratisch functioneren, hun inhoudingen op het inkomen van kunstenaars moet gereguleerd worden. Hun beheerscriteria moeten transparant worden vastgelegd om misbruiken te voorkomen, zoals die welke hebben geleid tot de herziening van het huidige systeem. Wij stellen voor dat de regels die gelden voor beheersvennootschappen worden aangepast en toegepast op SBK-activiteiten.

Eerlijke praktijken - een bredere kijk op werk in de kunsten

Uiteindelijk staat of valt deze hervorming met de verbetering van de algemene arbeidscondities van kunstenaars en kunstwerkers. We blijven er op aandringen dat de werkgever/opdrachtgever zijn verantwoordelijkheid opneemt en dat er werk wordt gemaakt in de gemeenschappen van het naleven van fair practice en fair pay en er inspanningen worden geleverd om de arbeidswetgeving te doen naleven.